HE eduskunnalle työttömyysturvaa, julkisia työvoima- ja yrityspalveluja sekä palkkaturvaa koskevien lakien muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi

HE 11/2023 vp; keskeinen sisältö

18.9.2023

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

(Lakiehdotus 1) Pätevä syy jättää toteuttamatta työllistymissuunnitelmaa

- **Taustaa:**
  - **palkkatuetussa työssä olevalle järjestetään työnhakukeskustelu kuukautta ennen palkkatukijakson päättymistä**
  - **samalla työllistymissuunnitelmaan sisällytetään velvollisuus hakea työmahdollisuuksia palkkatuetun työn vielä kestäessä. Tavoitteena on mahdollisimman nopea työllistyminen palkkatukijakson päättyessä, erityisesti jos palkkatuettu työ on määräaikaista**
  - **työttömyysturvaseuraamuksia koskevassa säännöksessä on erikseen otettu huomioon palkkatuetussa työssä olevat. Seuraamuksia on tarkoitus soveltaa myös palkkatuetun työn aikana**

- **Muutos:**
  - **työttömyysturvalaissa on säädetty, että työllisytymissuunnitelma ei velvoita työnhakijaa työmahdollisuuksien hakemisen osalta, jos työnhakija on vähintään kaksi viikkoa kestävässä kokoaikaisessa työssä (suunnitelman toteuttamatta jättämiseen on pätevä syy)**
  - **tämän ei ole ollut tarkoitus koskea palkkatuetussa työssä olevaa, ja tämä ehdotetaan korjattavaksi**
  - **muutoksen merkitys arvioidaan hyvin vähäiseksi**

(Lakiehdotus 1) Oikeus työttömyysetuuteen työllistymistä edistävien palvelujen ajalta

- **Taustaa:**
  - **työttömyysturvalain 10 luvun 2 §:ssä on säädetty niistä työttömyysetuuden maksamisen esteistä, jotka ovat alkaneet ennen työllistymistä edistävän palvelun alkamista**
  - **työttömyysturvalain 10 luvun 4 §:ssä puolestaan on säädetty palvelun alettua tapahtuvien seikkojen (esimerkiksi työstä kieltäytymisen perusteella asetettu korvaukseton määräaika eli ns. karenssi) vaikutuksesta etuusoikeuteen**

- **Muutos:**
  - **ajoittain on ilmennyt epäselvyyttä siitä, kumpaa säännöstä tulisi kulloinkin soveltaa. Tästä syystä työttömyysturvalain 10 luvun 4 §:ää ja pykälän otsikkoa selkeytettäisiin**

(Lakiehdotukset 2, 3 ja 7) Työttömän määritelmä

- **Taustaa:**
  - **ennen 1.1.2023 voimaan tullutta muutosta henkilöä pidettiin työttömänä opiskeluun liittyvien seikkojen osalta, jos henkilö ei ollut työttömyysturvalain *2 luvussa* tarkoitettu päätoiminen opiskelija**
  - **muutoksen jälkeen henkilöä pidetään säännöksen sanamuodon mukaan työttömänä opiskeluun liittyvien seikkojen osalta, jos hän ei ole työttömyysturvalain *2 luvun 10 §:ssä* tarkoitettu päätoiminen opiskelija**
  - **käytännössä edellä mainittu tarkoittaa sitä, että henkilö ei aiemmasta säännöksestä poiketen ole säännöksen sanamuodon perusteella työtön, jos häntä pidetään sivutoimisena opiskelijana työttömyysturvalain 2 luvun 10 a §:n perusteella, eli esimerkiksi tilanteissa, joissa henkilö osoittaa opintojensa sivutoimisuuden opiskeluaikaisen työhistorian perusteella**

- **Muutos:**
  - **säännöksen sanamuoto ehdotetaan korjattavaksi vastaamaan tilannetta ennen 1.1.2023 tehtyä muutosta**
  - **HE-luonnoksen lausuntokierroksella saatujen tietojen mukaan säännöstä on sovellettu siten kuin säännöksessä on tarkoitettu ja miten säännöstä ehdotetaan muutettavaksi**

(Lakiehdotukset 2 ja 3) Työnhakuvelvollisuuden asettamatta jättäminen

- **Taustaa:**
  - **työnhakuvelvollisuutta ei aseteta, jos työnhakijan työttömyys on päättymässä kuukauden kuluessa**
  - **jos työnhakija opiskelee päätoimisesti omaehtoisia opintoja työttömyysetuudella tuettuna, päätoimisesti työttömyysetuudella tuettuna omaehtoisessa kotoutumiskoulutuksessa tai päätoimisesti työvoimakoulutuksessa, hän ei ole julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa tarkoitettu työtön**
  - **näissä tilanteissa työnhakuvelvollisuutta ei voimassa olevan säännöksen mukaan aseteta viimeiselle kuukaudelle ennen opintojen alkamista. Hakuvelvollisuus asetetaan kuitenkin yleensä uudelleen koulutuksen alettua (pl. työvoimakoulutus)**
  - **käytännössä nykyinen säännös johtaa siihen, että työnhakuvelvollisuuteen voi tulla ennen opintojen alkamista katkoksia, joiden kesto vaihtelee sattumanvaraisesti**

- **Muutos:**
  - **työnhakuvelvollisuuden asettamista koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että hakuvelvollisuus jatkuisi katkeamattomana**

(Lakiehdotukset 2 ja 3) Työnhakijan velvollisuus antaa tietoja opintojen etenemisestä

- **Taustaa:**
  - **työnhakijan omaehtoisen opiskelun tukeminen työttömyysetuudella edellyttää, että opinnot etenevät. Voimassa olevien säännösten mukaan työnhakijan on esitettävä TE-toimistolle tarpeellinen selvitys opintojen etenemisestä**
  - **opintojen etenemisen seurantaa on vakiintuneessa soveltamiskäytännössä toteutettu esimerkiksi siten, että työnhakija ilmoittaa etenemisestä TE-toimiston antamassa määräajassa verkkopalvelun kautta. Etenemistä voidaan seurata muullakin tavalla TE-toimiston harkinnan mukaan. Myös rekisteritietojen hyödyntäminen on mahdollista**

- **Muutos:**
  - **säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että nykyisen ehdottoman sanamuodon sijasta TE-toimisto voisi edellyttää opintojen etenemistä koskevan selvityksen esittämistä**
  - **käytännössä muutos mahdollistaisi sen, että nykyistä joustavaksi muodostunutta soveltamiskäytäntöä voitaisiin jatkaa ilman, että käytäntö on ristiriidassa säännöksen sanamuodon kanssa**

(Lakiehdotus 2) Työ- ja elinkeinotoimiston tiedonsaantioikeus

- **Taustaa:**
  - **palveluntuottajilta hankittujen julkisten työvoimapalvelujen ja muiden työllistymistä tukevien palvelujen osalta TE-toimiston on välttämätöntä saada tietoja palvelun etenemisestä ja tuloksista asiakkaan palveluprosessin etenemisen suunnittelemiseksi ja varmistamiseksi**

- **Muutos:**
  - **TE-toimiston tiedonsaantioikeutta ehdotetaan laajennettavaksi siten, että koskisi työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa sovitun palvelun tuottajalta saatavia välttämättömiä tietoja**
  - **palveluntuottajilla olisi oikeus antaa nämä tiedot suoraan TE-toimistolle ilman asiakkaalta erikseen nimenomaisesti pyydettävää suostumusta**

- **Muita huomioita:**
  - **vastaava säännös sisältyy vuoden 2025 alussa voimaan tulevaan työvoimapalveluiden järjestämisestä annettuun lakiin**
  - **esitettyä muutosta sovellettaisiin myös työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevissa kunnissa**

(Lakiehdotukset 2 ja 3) Asiakastietojen käsittely

- **Taustaa:**
  - **TE-toimiston asiakastietojärjestelmään voidaan merkitä henkilöasiakasta koskevia, sekä työttömyysturvaa että vuorottelukorvausta koskevia työvoimapoliittisia lausuntoja**
  - **TE-toimisto ilmoittaa työvoimapoliittisen lausunnon antamista läheisesti muistuttavalla menettelyllä työttömyyskassalle tai Kelalle työnhakijan oikeudesta muutosturvarahaan ja hakijan lähtemisestä EU:n sosiaaliturva-asetuksessa tarkoitettuun työnhakuun toiseen EU- tai ETA-maahan tai Sveitsiin. Lisäksi ilmoitetaan muita TE-toimistolla tiedossa olevia työttömyysturvaoikeuteen vaikuttavia tietoja**
  - **muodollisesti edellä mainitut ilmoitukset eivät ole työvoimapoliittisia lausuntoja**

- **Muutos:**
  - **säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että niissä otettaisiin huomioon myös muiden tietojen kuin työvoimapoliittisten lausuntojen merkitseminen asiakastietojärjestelmään**
  - **lisäksi asiakastietojärjestelmään voitaisiin kirjata työvoimapoliittinen lausunto (”työnhaku ei ole voimassa”) myös silloin, kun henkilö ei ole TE-toimistossa työnhakijana. Nykyisin tällainen lausunto tallennetaan TE-toimiston yleiseen asianhallintajärjestelmään**

(Lakiehdotus 4) Vuorottelukorvausta koskevat työvoimapoliittiset lausunnot

- **Taustaa:**
  - **Uudenmaan TE-toimisto on vakiintuneen soveltamiskäytännön perusteella antanut kaikki vuorotteluvapaalla olevan henkilön yritystoimintaan liittyvät työvoimapoliittiset lausunnot**

- **Muutos:**
  - **lainsäädäntöä selkeytettäisiin tarkentamalla asetuksenantovaltuutta siten, että valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää myös vuorotteluvapaata koskevien työvoimapoliittisten lausuntojen antamiseen liittyvästä toimivallasta**
  - **valtioneuvoston asetusta muutettaisiin myöhemmin siten, että vuorotteluvapaalla olevan henkilön yritystoimintaa koskevat työvoimapoliittiset lausunnot antaisi valtakunnallisesti Uudenmaan TE-toimisto**

(Lakiehdotukset 5 ja 6) Palkkaturva

- **Taustaa:**
  - **palkkaturvahakemus on 1.1.2025 alkaen toimitettava TE-hallinnon kehittämis- ja hallintokeskukseen tai sille kunnan tai kuntayhtymän viranomaiselle, joka vastaa julkisten työvoimapalveluiden järjestämisestä**
  - **Ahvenanmaalla palkkaturvaan liittyvistä tehtävistä huolehtii nykyisin Ahvenanmaan työmarkkina- ja opintopalveluviranomainen**
  - **nykytilan säilyttämisen kannalla ovat sekä TEM että Ahvenanmaan maakunnan hallitus**

- **Muutos:**
  - **nykytilan säilyttäminen Ahvenanmaalla edellyttää sitä, että palkkaturvaa koskevissa laeissa säädetään kunnille kuuluvien palkkaturvatehtävien kuulumisesta Ahvenanmaan osalta valtion viranomaiselle (TE-hallinnon kehittämis- ja hallintokeskukselle)**
  - **tämän jälkeen valtio sopii Ahvenanmaan maakunnan hallituksen kanssa palkkaturvatehtävien nykyistä vastaavasta hoitamisesta Ahvenanmaalla. Lakimuutokset tarvitaan, koska Ahvenanmaan viranomaiselle voidaan siirtää vain valtiolle kuuluvia tehtäviä**
  - **nykytilan jatkamisesta sovitaan myöhemmin muodollisesti Ahvenanmaan maakunnan hallituksen kanssa valmistelemalla asiasta tasavallan presidentin niin sanottu sopimusasetus**

- **Muita huomioita:**
  - **palkkaturvahakemusten ratkaiseminen kuuluisi edelleen valtion viranomaisen tehtäviin, kuten nykyisinkin**

(Lakiehdotus 7) Työvoimapoliittisten lausuntojen antaminen

- **Taustaa:**
  - **vaativammat, enemmän harkintaa edellyttävät työttömyysturva-asiat on keskitetty Uudenmaan TE-toimiston hoidettavaksi**
  - **sekä muista TE-toimistoista että työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevista kunnista siirretään Uudenmaan TE-toimiston käsiteltäväksi asioita, joita ei olisi tullut siirtää, vaan ratkaista itse. Tästä aiheutuu merkittäviä viiveitä etuuden maksamiseen**
  - **juurisyynä mm. työttömyysturvaosaamisen puutteet. Juurisyihin puututaan muilla kuin lainsäädännöllisillä keinoilla**

- **Muutos:**
  - **työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettua lakia muutettaisiin siten, että Uudenmaan TE-toimisto voisi ratkaista sille virheellisesti siirretyn asian palauttamatta asiaa aiemmalle viranomaiselle. Tämä nopeuttaisi työnhakijan näkökulmasta asian käsittelyä**
  - **edellyttää lisäksi VNA-muutosta. Lisäksi TE-toimistojen osalta vastaavat muutokset tehtäisiin VNA-tasolla**

(Lakiehdotus 7) Asiakastietojen käsittely työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa

- **Taustaa:**
  - **monialaisessa yhteispalvelussa käytettävän asiakastietojärjestelmän käyttöoikeus voidaan myöntää TE-toimiston tai työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevan kunnan palveluksessa olevalle henkilölle**
  - **työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevat kunnat voivat järjestää tehtäviensä hoitamisen myös kuntayhtymän muodossa. Voimassa olevien säännösten perusteella on vähintään epäselvää, voidaanko myös kuntayhtymän palveluksessa olevalle henkilölle myöntää vastaava käyttöoikeus**

- **Muutos:**
  - **lainsäädäntöä ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että kuntayhtymän palveluksessa olevalle henkilölle voidaan antaa tarvittava käyttöoikeus**

